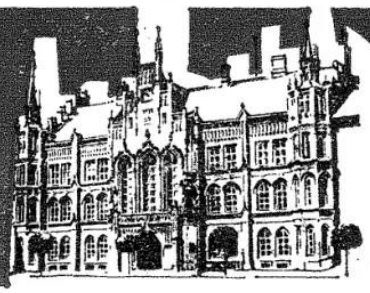
Novobydžovský

Ročník XVIII.
29. 4. 1991

Číslo
1

ZPRAVODAJ

Z obsahu čísla: Slovo ke čtenářům ✦ Privatizace v N. Bydžově ✦ Zdravotnictví před změnami ✦ Seriály Zdeňka Smutného a Franty Řezníčka ✦ Zajímavosti ✦ K počátkům divadla ✦ Z naší matriky

VRÁTIT MĚSTU JEHO PROSPERITU

Vážení spoluobčané,

volbami nových obecních a městských zastupitelstev v listopadu loňského roku započalo nové období života našich obcí. I my, obyvatelé Nového Bydžova, stojíme před úkolem ne právě jednoduchým — vrátit našemu městu význam a místo, které mu náleží. Jaký je současný stav našeho města, vidíme a prožíváme všichni stejně.

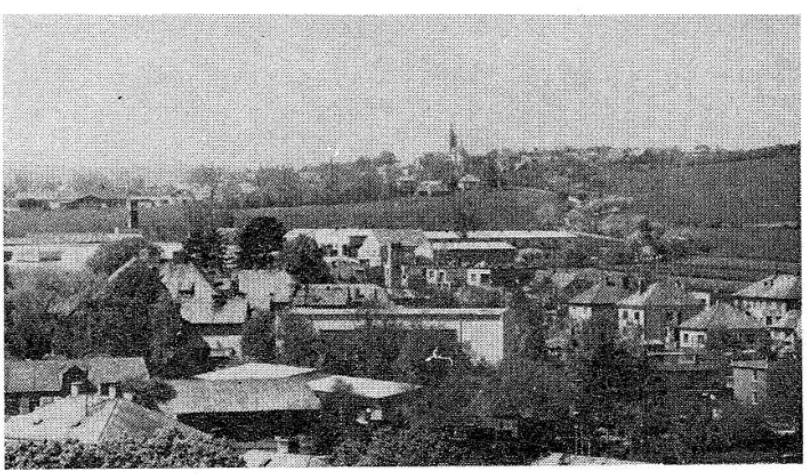
Začínáme ve velmi těžké situaci. Podobně jako nemá potřebné finanční zdroje celá naše republika, nemáme potřebné peníze ani v našem městě. Jsme si vědomi, že jedině dobře fungující ekonomika může vytvořit zdroje ke krytí potřeb obyvatel i města. Z této základní skutečnosti musíme vycházet při postupné obnově města.

Snad nejtíživější situace je v současné době v základním školství. Snažíme se proto, aby do 1. září letošního roku byla dostavěna a zprovozněna školní jídelna na ZŠ v Karlově ulici. Dokončením ŠJ a kotelny se uvolní prostory současné ŠJ na ZŠ Klicperova. Tato jídelna již mnoho let nevyhovuje kapacitně, ani z hlediska hygieny a technického vybavení. Uvolněné prostory budou urychleně a s minimálními nároky na finanční prostředky přebudovány na učebny a technické prostory pro potřeby obou ZŠ. Jedině tímto způsobem se dá alespoň částečně řešit katastrofická situace, která základnímu školství v našem městě hrozí.

Složitá situace, která vznikla kolem rekonstrukce budovy střední zdravotnické školy zrušením KÚNZ, se v těchto dnech řeší ve spolupráci s odpovědnými pracovníky Okresního úřadu.

Dalším důležitým problémem je dostavba vstupní části Jiráskova divadla. V loňském roce se stavba zásluhou soukromé firmy pěkně rozběhla. Jsme však tvrdě limitováni finančními prostředky. Budeme se snažit, abychom stavbu dovedli alespoň do té fáze, aby Jiráskovo divadlo bylo

Pokračování na str. 2

Pohled z věže kostela ke Starému Bydžovu

Foto J. Prokop

Dokončení ze str. 1

schopné v průběhu roku 1992 provozu. Podobně chceme v průběhu letošního roku alespoň částečně dokončit opravu věže kostela sv. Vavřince.

Na tom, kolik bude finančních prostředků, závisí i výstavba 20 bytových jednotek, další postup plynofikace města, projektová příprava skládky TDO, projekce a výstavba inženýrských sítí pro výstavbu rodinných domků na Metličanech a řada dalších akcí.

V současné době se zpracovává regulační plán centrální zóny města. Je to základní dokument, podle kterého se naše město stavebně postupně přiblíží své historické podobě. Znamená to, že Nový Bydžov se postupně změní na město, ve kterém budou soukromé obchody, řemesla a další živnosti a zároveň se v něm bude dobře žít i jeho obyvatelům.

Na území našeho města začíná vznikat síť soukromých podnikatelů. Snažíme se v rámci našich možností a legislativních předpisů vycházet podnikatelům vstříc. Protože však nemáme vhodné prostory, musíme zájemce o podnikání odkazovat na vlastníky domovních objektů. Chtěl bych je i touto cestou požádat, aby vycházeli podnikatelům vstříc. Je to i v zájmu občanů našeho města. Prozatím nám však chybějí ve městě řemesla. Chtěli bychom, aby se ve městě udržely stávající výrobní organizace - ať už v podobě akciových společností, či soukromých podniků a podobně. Důležité je, aby byly zachovány pracovní příležitosti pro naše obyvatele.

Členové zastupitelstva, městské rady i pracovníci Městského úřadu mají zájem na tom, aby se po léta nahromaděné problémy postupně řešily v zájmu města i jeho obyvatel. Je však třeba připomenout, že žijeme v jiných podmínkách než v minulých letech. Nikdo z nás nemá potřebné zkušenosti, není kam se jít poradit.

Věřím však, vážení spoluobčané, že s Vaší pomocí se nám podaří jednotlivé úkoly zvládnout. Členové městského zastupitelstva Vaše připomínky i náměty projednají na zasedání, kam má každý občan města přístup. Kdykoli můžete se svými problémy, náměty i připomínkami přijít i na Městský úřad.

Všichni jsme „jen" lidé, lidé občas chybující. Přesto jsem však přesvědčen, že se nám postupně podaří vrátit Novému Bydžovu charakter prosperujícího města, města, ve kterém budou jeho obyvatelé spokojeně žít.

Jaroslav Hezký

SLOVO KE ČTENÁŘŮM...

Vážení čtenáři,

dostává se Vám do rukou 1. číslo letošního Novobydžovského zpravodaje. Vydavatel - Městské kulturní středisko spolu s Městským úřadem po zvážení připomínek a požadavků spoluobčanů našeho města obnovil vydávání Novobydžovského zpravodaje v obdobné úpravě, kvalitě i náplni, která provázela tento místní časopis v minulých letech.

Snahou redakční rady je, aby Novobydžovský zpravodaj vycházel jako osmistránkový dvouměsíčník tištěný tradičně v novobydžovské tiskárně za nezvýšenou původní cenu.

Přáli bychom si, aby obsah spoluvytvářeli občané našeho města svými náměty, připomínkami, články, názory, reportážemi i tvorbou ze všech oblastí života města, propagací a inzeráty podnikatelů a organizací.

Obracíme se proto na Vás, napište nám svůj názor na dění ve městě, Vaše připomínky, kritiku, pochvalu, články o dění v oblasti práce, zálib, kultury, sportu apod.

Věříme, že s Vaší pomocí bude Novobydžovský zpravodaj důstojným pokračovatelem tradice, kterou tento místní časopis měl.

Vaše příspěvky, požadavky a přání očekáváme na adrese:

Městské kulturní středisko, Nový Bydžov, PSČ 504 01.

Redakční rada NZ

PRIVATIZACE V NOVÉM BYDŽOVĚ

Do privatizace v Novém Bydžově bylo zařazeno celkem 60 provozoven státních podniků:

POTRAVINY:	prodejny potravin, cukrárna, mléčná jídelna, prodejny masa, prodejny tabáku	– 14 provozoven
RESTAURACE A JÍDELNY:	restaurace, pohostinství, kiosky	– 7 provozoven
HOTEL LEV:	hotel, bufet hotelu	– 2 provozovny
ZELENINA:	prodejny zeleniny, výkupna zeleniny	– 4 provozovny
DROBNÉ ZBOŽÍ:	drogerie, papírnictví, sport a hračky	– 3 provozovny
DOMÁCÍ POTŘEBY:	elektra, železářství, sklo a porcelán, kola a šicí stroje	– 4 provozovny
TEXTIL:	látky, prádlo, bytový textil, galanterie, partiový textil	– 5 provozoven
ODĚVY:	obchodní dům Styl, kožichy	– 2 provozovny
TVORBA:	oděvní služba, výroba lůžkovin	– 2 provozovny
ERAM:	sběrna oprav, autodílna	– 2 provozovny
AUTOMOBIL. OPRAVNY:	autodílna	– 1 provozovna
KLENOTY:	prodejna klenotů	– 1 provozovna
OČNÍ OPTIKA:	provozovna	– 1 provozovna
KNIHA:	prodejna	– 1 provozovna
NÁBYTEK:	prodejna	– 1 provozovna
BENZINA:	čerpací stanice	– 1 provozovna
SBĚRNÉ SUROVINY:	provozovna	– 1 provozovna
SLUŽBY:	kadeřnictví, kosmetika, mandl, pedikúra, pohřební služba, květinářství, zámečnictví	– 7 provozoven

Některé provozovny umístěné v soukromých domech byly již majitelem domu pronajaty soukromým podnikatelům, kterým rada Městského úřadu vydala povolení k provozování činnosti.

Do aukcí byly již vybrány 23 provozovny. Pro tyto provozovny vypracovávají státní podniky karty do dražby. Ministerstvem pro privatizaci byly zařazeny do dražby, která se bude konat dne

25. KVĚTNA 1991 V 9.00 HODIN V SOKOLOVNĚ V NOVÉM BYDŽOVĚ,

tyto provozovny:

Potraviny - samoobsluha, Zahradní ulice	— 9.00 hodin
Oděvní dům Styl, Čs. armády	— 9.45 hodin
Potraviny - samoobsluha, Smetanova ulice	— 10.30 hodin
Restaurace U nádraží, ul. Dr. Horákové	— 11.15 hodin

O podrobnostech konání prohlídky provozoven, vlastní dražbě a o dalších dražbách bude veřejnost včas informována na úředních deskách na radnici a ve spořitelně a na veřejných vývěsních plochách.

Zájemci se mohou se svými dotazy obracet v úředních hodinách na pracovnice Městského úřadu paní ing. Mádlovou, Bradnovou, slečnu Klozovou nebo na JUDr. Žejdla a Ing. Rejthárka, kteří jsou všichni členy privatizační sekce v Novém Bydžově.

Ing. Jiří Rejthárek

I soukromé podnikání musí mít svůj řád —

dne 25. března 1991 byla založena organizace:

SDRUŽENÍ PODNIKATELŮ města Nového Bydžova

Výbor Sdružení:
předseda LIBOR KRULIŠ,
Brigádníků 218, Nový Bydžov
jednatel JIŘÍ MOCEK,
Revoluční 182, Nový Bydžov
pokladník MILAN STACH

Stálý kontakt na Sdružení podnikatelů osobně u pana Petra Doležala firma PETR + IVA, Jiráskova 598, Nový Bydžov, č. tel. 23 898.

Namontuji systém PAL
— barvy na OK 3 — u Vás v bytě do televizoru sovětské výroby.
Pro zlepšení příjmu —
zesilovače na OK 3.

Provedu veškeré opravy elektroniky.

Ceny jsou podstatně levnější než ceny státních podniků.
Na všechny dodané součástky záruka půl roku.

Martin Komárek,
Žižkova 617, Nový Bydžov

První soukromý podnik v našem městě už hostil řadu významných návštěv

Foto J. Prokop

Původně se ve městě konaly jen týdenní trhy. Právo prvního výročního trhu Novému Bydžovu udělil až v roce 1473 král Vladislav II. V průběhu dalších století se počet jarmarků zvětšil na pět. V 19. století trhy na své proslulosti postupně ztrácely, ale i tak nás snímky ještě z let první republiky přesvědčují o neobvyklém obchodním ruchu na Masarykově náměstí.

ZDRAVOTNICTVÍ PŘED ZMĚNAMI

OÚNZ jako instituce dnem 1. 7. 1991 končí. Nemocnice s poliklinikou v Novém Bydžově se stává samostatným zařízením. Jak se tato skutečnost promítne v podmínkách Nového Bydžova, odpovídal na otázku instruktorky zdravotní výchovy Aleny Výprachtické ředitel NsP v Novém Bydžově MUDr. Vratislav Víšek.

Je všeobecně známo, že zdravotnictví je v celém státě v neutěšeném stavu. Náprava vyžaduje značné finanční prostředky, které přes veškerou snahu nejsou a ani v nejbližší době k dispozici v dostatečné míře nebudou. Jak si s touto situací poradí vedení NsP?

V současné době máme problémů opravdu hodně. K největším patří nedostatek financí na nákup léků. Některé léky chybějí, jiných je relativní nedostatek. Problematický je nákup dovozových léků, neboť jejich ceny se zvýšily řádově o desítky procent. V tomto roce plánujeme dostavbu kotelny. Průběžně budeme pokračovat ve výstavbě sdruženého závodního střediska. Hlavním jeho finančním garantem jsou okolní podniky.

Za největší úspěch v roce 1990 považuji nákup moderní techniky. Ze sdružených finančních prostředků získaných od 31 závodů, organizací a zemědělských družstev jsme zakoupili pro nemocnici od japonské firmy Toschiba ultrazvukový diagnostický přístroj, od německé firmy Siemens Ekg s automatickým vyhodnocováním záznamu a další přístroje pro laboratoř. Jejich celková hodnota je přibližně 3,5 miliónu korun.

Jaké změny můžeme očekávat ve zdravotnictví v příštím období?

Zásady nového systému zdravotní péče budou ve zdravotnictví uplatňovány postupně v průběhu let 1991—1992. Od 1. 9. 1991 je plánována svobodná volba lékaře. Úplně nový systém má začít od 1. 1. 1992. Podmínkou je nový daňový systém, který se opírá o perspektivu nemocenského pojištění. Rozvíjet se bude především ambulantní složka. Počítá se s vybavením obvodních středisek tak, aby pacienti mohli být vyšetřeni a léčeni u svého rodinného lékaře. Je to ekonomičtější i pro pacienta přijatelnější než nákladný pobyt v nemocnici. V souladu s tímto trendem upravujeme péči o diabetiky. S touto nemocí se v naší spádové oblasti léčí kolem 1.100 lidí. Dojíždění pacientů do jednoho centra v Novém Bydžově je nákladnější a pro pacienta obtížnější. Proto jsme zřídili diabetickou poradnu v Chlumci n. C. a tam také plánujeme zřízení interní ambulance. Docílíme tím zlepšení úrovně péče i o novobydžovské pacienty.

Veřejnost stále slyší, že zdravotnictví zápasí s nedostatkem pracovníků, zvláště sester. Jak vypadá situace v našem ústavu?

Zdravotních sester je trvale nedostatek. V minulých letech byl zájem obnovit střední zdravotnickou školu, která zde před lety byla. Zajišťovala pravidelný přísun středních zdravotnických pracovníků. Kádrové problémy nemocnice neměla. V důsledku centralizace všeho — tedy i školství — byla střední zdravotnická škola v Novém Bydžově zrušena. Dnes vzhledem k obecně špatné ekonomické situaci ji těžko obnovujeme. K vybudování nové zdravotnické školy je určena budova čp. 2. Školní rok 1990/91 zahájila střední zdravotnická škola v náhradních prostorách hudební školy. Pro dvě třídy bylo přijato 60 žákyň. Výuka v náhradních prostorách bude pokračovat i v příštím školním roce, protože došlo ke komplikaci rekonstrukce budovy pro zdravotnickou školu.

Z toho všeho, co jste, pane řediteli, řekl, vyplývá, že zdravotnictví potřebuje i nadále vydatnou pomoc. Osvědčenou formou pomoci ve světě jsou nadace, jejichž posláním je soustřeďovat od občanů, podniků a institucí finanční prostředky, které by se mohly používat k řešení nejpalčivějších problémů ve zdravotnictví a sociální péči. Není v životě cennější hodnota než zdraví. Je proto v zájmu nás všech, abychom zdravotnictví pomohli a tím pomůžeme i sobě. Kam mohou naši občané zasílat své příspěvky?

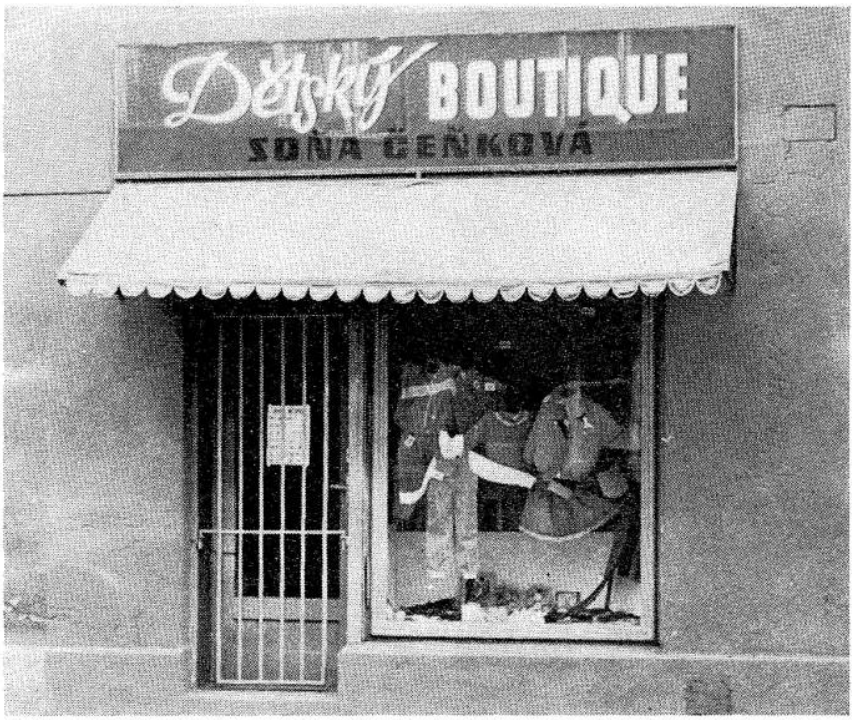
Adresa našeho konta je: Komerční banka Hradec Králové, číslo 2640511.

Mohu naše občany ujistit, že jejich příspěvky využijeme účelně jen pro potřeby našeho zařízení.

Rehabilitační pracovnice
Nováková Vl.
nabízí k masážím
další služby
ke zmírnění potíží a zlepšení kondice:
perličkové vířivé koupele,
solarium, saunu,
kondiční tělocvik
N. Bydžov, Merendní 1896, tel. 23995

Soukromým podnikatelům poradím při vedení jednoduchého i podvojného účetnictví, roční účetní uzávěrce i podání daňového přiznání.
Ing. Helena Trhoňová,
Fučíkova 899, Nový Bydžov

POHŘEBNICTVÍ
pohřby, kremace, exhumace,
převozy z domu, celé ČSFR i Evropy
o sobotách i svátcích
se slevou provádí
Jaroslav Stýblo
Prasek 204 - Tel. 8432 - 504 01 N. B.

První boutique v našem městě

Foto J. Prokop

PROMIL PRO ZDRAVÍ OBČANŮ

Letošním rokem náš závod PROMIL, státní podnik Nový Bydžov, zahájil jako první v republice výrobu sušeného koncentrátu sérových bílkovin Laktofitu neutrálu. Výchozí surovinou je vysoce jakostní sladká syrovátka, která se na ultrafiltračním zařízení firmy KOCH - ABCOR filtruje na speciálních selektivních polopropustných membránách z USA. Získaný tekutý koncentrát vysocehodnotných bílkovin se dále suší na rozprašovací sušárně dánské firmy NIRO. Usušený koncentrát sérových bílkovin představuje surovinu pro výrobu dětské kojenecké výživy a dále surovin pro řadu nových výrobků s vyšším obsahem bílkovin, určených hlavně pro sportovce, osoby vykonávající fyzicky náročnou činnost a osoby staršího věku. Tyto vysokokoncentrované bílkoviny jsou lehce stravitelné, jsou okamžitě k dispozici tělu pro stavbu svalové hmoty. Obsahují cenné minerální látky, jako je vápník, hořčík, fosfor a další stopové prvky. Vedle řady vitamínů obsahují optimální množství esenciálních aminokyselin (cenný je obsah methioninu a cisteinu). Pro lidské tělo představují přísun vysoce hodnotných bílkovin, aniž by bylo konzumováno maso s jeho nežádoucími doprovodnými látkami (cholesterol, kyselina močová a puriny), přispívajícími k nemocem (ateroskleróza, dna, reumatismus apod.). Odstraňují špatné zažívání, obzvláště u starší generace, způsobené hůře stravitelnými bílkovinami z běžné stravy.

Sušený koncentrát sérových bílkovin dále odstraňuje jevy způsobené nedostatkem bílkovin, jako např. slabé lámavé vlasy bez lesku, lámavost nehtů, ochablost kůže.

Tento koncentrát sérových bílkovin dříve dovážený ze zahraničí, kde je vysoce ceněn, se dnes vyrábí v ČSFR v mlékárně Nový Bydžov.

Kdo chce být fit, musí konzumovat Laktofit!

Pavel Tyč

V DUCHU SOKOLSKÝCH TRADIC

Sokol v historii našich národů hrál vždy velmi důležitou úlohu. Národu dával ducha a sílu, podílel se na utváření státnosti.

Sokolové byli mezi prvními, kteří stáli u vzniku republiky. V minulosti byl Sokol třikrát zrušen a sokolové byli vždy podrobeni perzekuci.

V Novém Bydžově má Sokol více než stodvacetiletou tradici. V minulosti se velmi výrazně podílel na veřejném a kulturním životě města. Jednota mívala okolo 1000 aktivních členů a provázely ji sympatie celého města. Sokolové se účastnili všech sletů v Praze. Bylo mě nepochopitelné, proč tato nepolitická organizace byla minulým režimem dvakrát zrušena. Vždyť všichni stejně říkali, že chodí cvičit do Sokola. V roce 1968 vznikl Sokol v Novém Bydžově po třetí za obrovského nadšení starých sokolů, všech cvičenců a je velkou škodou, že se nemohl rozvinout. V té době se ustavujícího sjezdu na Žofíně v Praze za Sokol N. Bydžov účastnili br. Šmíd, A. Antoš a J. Neuman. Marný zápas za uchování Sokola sváděl tehdejší předseda br. Měkota a další.

V současné době po ročním působení Sokola v Novém Bydžově má jednota přes sto členů, z toho padesát žáků a žákyň. Zvláště na ty nejmenší jsme nejvíce hrdi, protože ti by měli navázat na staré tradice. Právě tito mladí se velice rychle přizpůsobili sokolskému životu a jsou na svoji příslušnost k Sokolu pyšní. Tím více si kladu otázku, jak je možné, že sokolské tradice nezná část střední generace a tím vlastně nezná dějiny národa.

Cvičení, které bylo zahájeno na podzim 1990, probíhalo za velkých komplikací. Protože nemáme vlastní sokolovnu, docházelo k častým změnám ve cvičení. I přes tyto problémy je o cvičení v Sokole zájem, Velice ochotně propůjčila svoji tělocvičnu ZŠ v Klicperově ulici. Hlásí se i mladí cvičitelé. Odborné vedení je zabezpečováno nově ustavenou Orlickou župou v Hradci Králové. V listopadu jednota uspořádala velmi zdařilou mikulášskou nadílku pro své nejmenší členy. Vytváříme všechny předpoklady, aby nová sezóna již začala pod vlastní střechou a ve všech složkách.

Vážení spoluobčané, spoléháme na Vás, že nám pomůžete v prosazování a šíření Tyršových myšlenek a sokolských tradic.

ing. Neuman

Před 120 lety se sokolové v našem městě věnovali skoku do hloubky, dálky a výšky, skoku o tyči do dálky, cvičili na bradlech, hrazdě, kruzích a na žebříku, dále cvičili s činkami a ve skupinách, šplhali, zvedali břemena, házeli oštěpem, zápasili a šermovali. Poprvé veřejně vystoupili už 21. srpna 1870 o slavnosti svěcení praporu vojenských vysloužilců.

MĚSTSKÁ KNIHOVNA ČTENÁŘŮM

- **zve všechny občany a zájemce o literaturu všech oborů k návštěvě**
- **připomíná půjčovní dobu:**

mládež:
po: 13 – 17 hod.
čt: 12.30 – 17 hod.

dospělí:
út: 12.30 – 17.30 hod
čt: 8.30 – 11 12.30 – 17.30 hodin

Čtenářům i dalším uživatelům poskytujeme tyto služby:

- **Meziknihovní výpůjční služba**
  není-li žádaná kniha v našem fondu, půjčíme ji čtenáři prostřednictvím MVS z jiné knihovny vyššího typu.
- **Bibliograficko-informační služba**
  podáváme ústní, telefonické a písemné informace v rámci možnosti svého informačního aparátu.
- **Rezervační služba**
  je-li žádaná kniha půjčena, má čtenář možnost si ji zamluvit.
- **Prezenční výpůjčky**
  knih a periodik z fondů, příruční knihovny a informačních materiálů.

V budoucnosti uvažujeme o **donáškové službě** pro starší občany. Pro tuto službu počítáme s pomocí našich dětských čtenářů.

Dobroslava Strnková

POZVÁNKA DO MUZEA

Rok uplynul a opět přicházíme s pozvánkou do muzea. Upravená a doplněná expozice má nyní čtyři oddíly — I. Od minulosti k současnosti města a okolí, II. Petr Brandl a východní Čechy, III. Dílo lidového umělce Václava Kudery - Křapíka, IV. Z odkazu Marie Alžběty Novákové - Nevyjelové.

Poslední a nejnověji vzniklý oddíl je věnován životu a dílu profesora Bohumíra Nevyjela (1883—1915) a odkazu jeho dcery. Profesor Nevyjel učil od roku 1909 na novobydžovském reálném gymnáziu a záhy rozvinul rozsáhlou činnost na poli hudebním také v Občanské besedě a jako sbormistr ve zpěváckém spolku Lubor.

Život nadaného hudebního skladatele a obětavého organizátora kulturního života města přervala tragická smrt na frontě 1. světové války.

M. A. Nováková - Nevyjelová darovala muzeu rodného města kromě pozůstalosti po otci a vlastních literárních rukopisů velmi cenný soubor obrazů, skic a grafiky, plastik, nábytku, šperků, uměleckých předmětů ze skla, porcelánu, fajánse, kameniny a cínu, suvenýrů ze zahraničních cest a dalších předmětů. I když z prostorových důvodů může být zatím vystavena jen menší část bohatého odkazu, uvidí zde návštěvník exponáty mimořádné umělecké hodnoty.

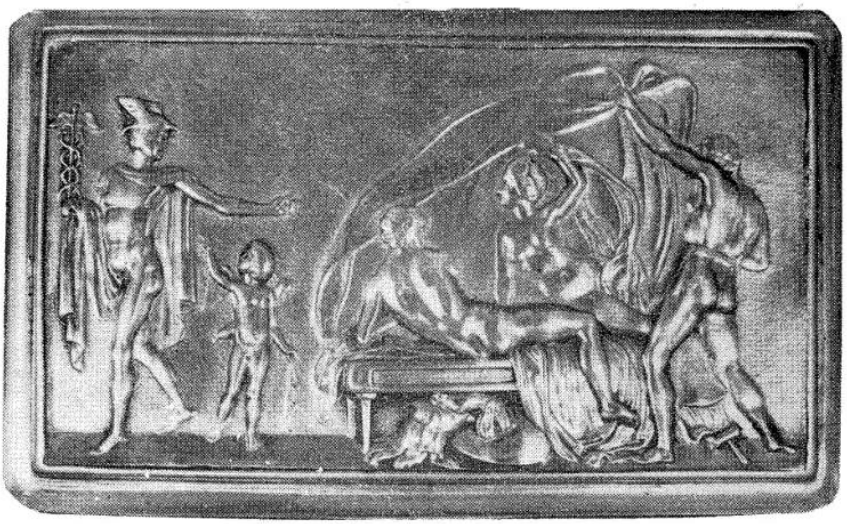
V muzeu je možno zakoupit následující tisky - nového Průvodce expozicí s řadou obrazových příloh, reprodukci rytiny pohledu na město z cechovního výučního listu s průvodním textem a brožuru Petr Brandl a východní Čechy.

Muzeum je od 1. května otevřeno pravidelně o nedělích a svátcích až do konce října, vždy od 9 do 12 a od 13 do 17 hodin. Hromadné výpravy mohou muzeum navštívit po ohlášení předem v průběhu celého roku i v dalších dnech. Přijďte si prohlédnout bohaté sbírky našeho muzea!

J. P.

Z bohatého souboru vzácných uměleckých předmětů darovaných novobydžovskému muzeu paní Marií Alžbětou Novákovou - Nevyjelovou jsme tentokrát vybrali stříbrnou tabatěrku z roku 1837 pocházející z rodinného dědictví po hudebním skladateli Františku Škroupovi, autoru první české původní opery Dráteník a nápěvu naší národní hymny.

Reliéf na víčku tabatěrky znázorňuje výjev z řecké mytologie. Hefaistova žena Afrodité je manželem přistižena při nevěře s Areem. Amorek oznamuje tuto pikantní zvěst poslu bohů Hermovi, aby ji roznesl po Olympu.

JAK ŠLI ZA MÚZAMI DO SVĚTA

SERIÁL ZDEŇKA SMUTNÉHO

TENORISTA MIRKO BUKOVSKÝ

Zvykli jsme si chodit po tom našem městě jinak, než chodili naše babičky a dědové. Měli svá korza na náměstí, vycházky do břízek, na Venturku, vysedávali v zahradní restauraci „Na Kněžovce" — zkrátka, byli jiní. My ve městě už jen někam spěcháme, sháníme, rozčilujeme se, nevnímáme okolí, závidíme těm úspěšnějším a už málem zapomínáme, že i naše město má spoustu domů, zákoutí, míst, která mluví o těch, kteří sice před léty měli také své starosti a strasti, ale přitom nezapomněli něco dělat pro blaho duše své i ostatních - kulturně žít.

V roce 1984 se mi těch lidí velmi zželelo, že o nich už nevíme, a začal jsem jít s Vámi po jejich cestách za Múzami. Potkali jsme jich už hezkou řádku, ale není to ještě ani polovina. Pak jsme nějak s těmi návštěvami a vzpomínkami přestali - o příčinách až někdy jindy — a nakonec přestal vycházet i Váš oblíbený zpravodaj. Bylo mnoho dotazů, dopisů, upomínání, kdy zase si budete moci přečíst něco o našem městě. A tak konečně se scházíme nad článkem o našich rodácích - umělcích. A zvu Vás na takovou maličkou procházku městem za jedním z nich. Nebojte se, není to daleko. Tak jdeme a dobře poslouchejte další osud jednoho našeho rodáka.

Vykročíme z náměstí do Dukelské ulice, mineme vybouraný prázdný prostor bývalého hostince u Klapků a zahneme směrem k divadlu. Na levé straně — na dvoře bývalého Hájkova domu, kde je dnes dílna švadlen, stál kdysi malý domeček. A 19. června v r. 1893 se tam ozval křik nového občánka. V rodině Bukovských se narodil kluk. Druhý den ho donesli ke křtu, tam dostal jméno Mireček. Kromě toho, že zlobil jako ostatní kluci, měl ještě jednu vlastnost, která ho asi předurčila k jeho životní dráze. Od malička si neustále zpíval, zkoušel to od těch nejlehších písniček až po písně náročnější. Tatínek ho určil k docela jiné životní dráze a poslal ho na obchodní školu do Plzně. To však neměl dělat. Plzeň - silná bašta krásného divadla — mu rázem učarovala. A místo dlouhých studií začal chodit na hodiny zpěvu k plzeňskému tenoristovi Ant. Karasovi, známému pod uměleckým jmé-

nem Harfner. To mu však nestačilo. Jakmile dodělal školu, ihned nastoupil do divadelního sboru společnosti Karla Moora, známého skladatele českých operet. Tehdy už ho jeho kolegové a kolegyně znali pod jménem „Mirko" a toto jméno už bylo později na všech programech a plakátech. A Mirko nebyl zvyklý dlouho setrvat na jednom místě. Chtěl zkusit co nejvíce rolí, divadel i práce kolem divadla. Tak u K. Moora pobyl dva roky, potom opět jen dva roky u Východočeského divadla, pak byl čtyři roky u divadla v Brně. Tam už si všimli jeho vytříbeného tenoru a začal zpívat sólové party v operetách a zkoušel to i v opeře. To byl už jen krůček do Národního divadla v Brně. Tam zpíval celé čtyři roky. V roce 1923 si odskočil na jednu sezónu do Olomouce, aby tam zkusil již také práci režiséra operety. A důležitým mezníkem v jeho uměleckém růstu byl rok 1924, kdy se dostal do Vinohradské zpěvohry. To byl již známý a ostřílený první tenor a v přehledu jeho rolí nechybí celá řada světových postav operety od Lehára, přes Strausse až po Kalmána a Nedbala. Ale v jeho repertoáru se také objevuje velmi zdařilá postava Vaška z Prodané nevěsty.

Za opravdový mezník v jeho životě se může považovat rok 1930, kdy se rozhodl založit novou operní scénu. Za Vinohradským divadlem stála celkem nevyužitá budova svazového domu hasičů. Protože Mirko Bukovský zasvětil celý svůj život operetě, rozhodl se dělat tedy tento kumšt po svém a za své. Měl možnost investovat díky věnu své ženy, a tak se pustil do práce a nazval své divadélko v Římské ulici MALÁ OPERETA. Schopnosti herecké, pěvecké, ředitelské, které se kloubily v osobě Mirko Bukovského, však nestačily, aby odolaly po delší dobu soustředěnému náporu, intrikám a potížím všeho druhu, které se neustále na tuto mladou scénu a jejího ředitele hrnuly. Vinohradské divadlo i Vinohradská zpěvohra totiž správně předpokládaly, že nově vzniklá konkurence odvede část publika těmto scénám, proto ten soustředěný nápor za vydatné pomoci magistrátu. Bukovský se nechtěl vzdát, dosazoval stále své finance do podniku, ale dopustil se jedné chyby, která byla divadlu osudná. Divadlo totiž nebylo osobité, věci, které se hrály, byly běžně vidět na jiných operetních scénách. V roce 1932 se Mirko Bukovský rozhodl tento handicap zlomit. Sám napsal libreto, hudbu a zpíval tenorový part v operetě „Hanácká krev". Hlavními postavami této hry byli tehdy velmi populární herci brněnských divadel - bratři Václav a Valentin Šindlerové, které starší generace zná jako povedenou dvojici stréčka Křópala z Břochovan a jeho synovce, takto mentálně opožděného, Joséfka Melhobó. Tato opereta vydržela na repertoáru až do roku 1933 a zmiňuji se o ní proto, že i bydžovské publikum mělo možnost tuto hru vidět, a sice v přírodním divadle na Venturce, kam se sešlo na tuto podívanou lidí jako much.

Po pěti letech zápasů a prodělku kolem 600.000 Kčs vlastních peněz Bukovský svůj boj vzdal. Opereta zanikla a Mirko Bukovský odešel daleko až na východní Slovensko do Košic. Po vzniku Slovenského státu se vrátil do Olomouce, kde hrál i režíroval, ale v r. 1940 mu zakázali hrát, protože jeho tzv. „extempore" se okupantům nelíbilo.

Po válce se pak objevuje již jako režisér v pražském rozhlase, také dělal programového inspektora rozhlasu a tam vydržel až do důchodu. Celý svůj herecký život vtělil do pamětí pod názvem „Svět v operetě".

Tak vidíte - zase jeden osud umělce. Chodíte kolem míst, kde jako malý kluk bydlel, a ani nevíte, že bez povšimnutí minete místa, která napsala tak bohatý život, naplněný neutuchající touhou dát lidem hezkou písničkou, trochu humoru a pohledu na tu nádheru, která se v operetách vždy oku diváka předkládá. Ale z osudu Mirko Bukovského také vidíte, že lesk má také druhou stranu, které se často říká „lesklá bída".

— ✶ —

NOVÝ BYDŽOV V LITERATUŘE

MILOSLAV PROVAZNÍK

6. ČÁST

Pokračujeme předposlední částí přehledu. Publikace se zmínkou o našem městě a jeho okolí samozřejmě vycházejí a budou vycházet dál, ale jejich záznam se pokusíme v našem listě napříště zachytit již jiným způsobem. Původní rukopis předaný před třemi roky redakci Zpravodaje byl mnohem stručnější, byl postupně doplňován o díla, která průběžně vycházela.

Náš přehled dodatečně doplňuje referát o výboru povídek našeho dnešního nejpopulárnějšího prozaika Bohumila Hrabala, s názvem:

MŮJ SVĚT

v Praze roku 1988 v edici Knihovna české prózy 1945—1985, stran 472, Kčs 40,—.)

Hrabal při svých devatero zaměstnáních (z nichž s takovým úspěchem čerpá to jeho dnešní) prošel tolika městy, že se k němu může hlásit město kdekteré. Zavítal také k nám? V jeho slovníku se naše město opravdu objevuje. Setkal se někdo z dosud žijících pamětníků s Bohumilem Hrabalem osobně — například jako s pojišťovákem? V každém případě Hrabalův Nymburk neleží od Bydžova příliš daleko a nemusel ho tedy do svého slovníku přibírat jen proto, že leží v naší gramatice mezi slovy vyjmenovanými . . .

V uvedené publikaci jsou o našem městě dvě zmínky: V Obrazech, ze kterých žijí v povídce ‚Bambini di Praga 1947' čteme na str. 99 v typickém mozaikovém vyprávění ‚trochu' přeexponovanou příhodu jistého drogisty: „Pánové, tohle je bordóžská doga. Koupil jsem ji v Bydžově a na nádraží v Chlumci, kde jsem s ní přesedal, skočil jsem si do nádražní restaurace na pivo a tohle zvíře jsem přivázal k pumpě. A koukám oknem, a lidi zděšeně utíkají . . . A to jen tomuhle zvířeti se zastesklo, celou pumpu i s tím čtyřmetrákovým deklem a přitáhla to za mnou do restaurace. Pane Josef, je to milý, když má člověk přítulný zvířátko . . ." Kdysi jsme v Bydžově mohutnou dogu potkávali. Že by to byla ona a že by měla takovou sílu? Asi jen Hašek by nám „přítulného" pejska vylíčil se stejným gustem.

Druhou zmínku nalezneme v Rukověti pábitelského učně v povídce ‚Kafkárna', kde na str. 188 čteme rozhovor téměř morbidní:

„Povídám stařeně: ‚Paní, neznala jste Františka Kafku?' ‚Božínku,' řekla, ‚já jsem Kafková Františka. A můj tatínek byl koňskej řezník a jmenoval se František Kafka. Pak jsem znala jednoho vrchního v bydžovský nádražní restauraci,' řekla a naklonila se a jediný zub jí svítil v ústech jako vědmě, ‚ale pane, kdybyste chtěl něco extra, vy stejně neskončíte přirozenou smrtí, dejte se zpopelnit a odkažte mi ten váš popel a já budu vámi cídit svoje vidličky a nože, aby se s vámi něco pořádného dělo . . ."

Byl někdy opravdu v novobydžovské nádražní restauraci vrchní jménem Kafka? Opět by nám mohli po-

Pokračování na str. 8

Dokončení ze str. 7

moci jen dosud žijící pamětníci. Tímto citátem se však s Bohumilem Hrabalem ještě nerozloučíme. Musíme se zmínit ještě o dvou nepřímých souvislostech s jeho dílem:

Ve sbírce Polomy v lese v povídce s poněkud dezorientujícím názvem ‚Autíčko' je řeč víc o kočkách a koťatech než o autech. Hrabalovi měli tehdy tolik koček, že pro ně nestačili vymýšlet jména. A právě jednu z nejmilejších kočiček nazval Hrabal Autíčko, protože byla bílá a zrzavá, tak jako bílý renolt se zrzavými potahy, s kterým tehdy Hrabalovi za svými kočkami jezdili do Kerska. A protože osud této kočičky se stal pro Hrabala drásající vzpomínkou, dala název celému vyprávění. Jinou kočičku nazval Hrabal podle její černé srsti Švarcavou (str. 363). A protože tento název nám připomíná jedno z našich místních pojmenování, láká nás tato příležitost k jeho objasnění. Jistě jde jen o náhodnou shodu názvů, ale zajímavé je už to, že slovo Švarcava je tak neobvyklé, že jsem je nenašel ani ve Slovníku spisovného jazyka českého (Academia, Praha 1967), který se pokusil ve své době zachytit všechna česká i počeštělá slova včetně názvů. U nás v Bydžově se od nepaměti nazývá Švarcavou struha, která pramení v mokřinách pod Křičovem, blízko Flekovy cihelny podtéká trať, u Vídalovy zahrady silnici k protější zahradě Polmanových (poblíž Stoleté hospody). Tam všude už přibírala splašky z kanalizační sítě, měnila se v páchnoucí černou stoku, a proto získala ten název. Dnes je už v těch místech všude překryta a zbyl zde po ní jen název ulice ‚Na Švarcavě'. Její stopa se pro nezasvěcence ztrácí téměř úplně, když ji ani do Cidliny přímo nepustili, aby nekalila vodu nedalekých bývalých koupadel. Svedli ji v betonových rourách do postranního koryta.

Všechny tyto údaje mi pomohl zpřesnit Pepa Chocholoušů, který u Švarcavy prožil část svého dětství. A pokud jde o Bohumila Hrabala a jeho ‚kočičí baladu', přidal ještě jednu zajímavost: V roce 1973 koupil v nymburském autobazaru šedobílý vůz značky SAAB. V technickém průkazu zjistil, že tento vůz do bazaru prodala paní Hrabalová a před ní že byl jeho majitelem režisér Mencl. Zřejmě nešlo o renolta z Hrabalova ‚Autíčka', i tak je ale škoda, že Pepa toto auto už prodal dál. Za několik let by mělo cenu nejen jako veterán...

Dokončení příště

ZPÁTKY DO POHÁDKY

Radka Dohnalová, 8. A ZŠ Karlova ulice

Vítězná povídka z literární soutěže
„Pohádka, já a brácha"
pořádané Domem dětí a mládeže v Hradci Králové

Já a můj bratr Jan jsme dvojčata, což je někdy výhoda, ale jindy mě to dost zlobí. Chodíme už do osmé třídy a patříme mezi ty, které dospělí nazývají v dobré náladě „dospívající mládež" a v horší „puberťáci." Na nás se ale toto vývojové stadium neprojevuje tak, že bychom tíhli k punku nebo jiným výstřednostem. Spíše se snažíme vysvětlit si mnoho věcí jinak a po svém a nad vším hloubáme.

Jednou jsme seděli v pokojíčku a povídali si, Honzu zas napadla jedna taková „moudrá" myšlenka.

„Ty, Adélo," řekl mi najednou, „podle jakých předloh vlastně lidi psali pohádky? Nezdá se mi, že by si ty čarodějnice a to ostatní vymysleli. Možná je někde potkali a pak ze svých vzpomínek vytvářeli příběhy."

„To máš asi pravdu," skousla jsem zadumaně ret.

„Přesvědčíme se," navrhl Honza. „Budeme se víc koukat kolem sebe a třeba taky na něco narazíme."

Po týdenním snažení jsme si ovšem museli přiznat, že jsme nic neobjevili.

„Jenom naše uklízečka ve škole se podobá ježibabě," otráveně mi oznámil Honza.

„Tak se jí na to zeptáme," vyletělo ze mě.

„Přece jí nemůžu říct: Paní Bártová, nejste vy náhodou čarodějnice?" zaťukal si Honza na čelo.

Náš neúspěch nás zlobil dost dlouho — až do prázdnin. V červenci jsme jeli oba na tábor a tam se to všechno vyřešilo. Tehdy naše skupina dostala za úkol absolvovat stezku odvahy. Jenže já se bála vydat se docela sama do tmy mezi hrozivé stíny a... Prostě - uprosila jsem Honzu, aby mě na zapřenou doprovázel. Statečně jsem vykročila před zraky vedoucích a kamarádů na úzkou cestičku. Nikdo netušil, že rovnoběžně se mnou se křovím prodírá Honza a tichounce si pohvizduje, hraje si na vítr mezi korunami stromů.

A jak jsme se krok za krokem dostávali vpřed, tu slyšíme, jak věžní hodiny v nejbližší vesnici odbíjejí půlnoc a zároveň... Do očí nás uhodilo prudké světlo. Stanuli jsme a bez dechu hleděli mezírkou mezi větvičkami na úplňkem ozářený palouček. Pohádkové bytosti! Co my se jich nahledali! A tady jich je tolik pohromadě! A'e vždyť ... Uvědomila jsem si, že ty obličeje znám.

„Paní Bártová," vydechl Honza.

Naše uklízečka držela v ruce koště, kterým obyčejně zametala, ale teď na něm zřejmě... přiletěla. Vedle ní stála v půvabné pozici krásná učitelka z tanečního kroužku, oblečená do mihových vílích závojíčků, dvoumetrový basketbalista Jirous, jako by Dlouhému z oka vypadl...

Tu jsme zaslechli něco, co nás donutilo zbystřit pozornost.

„Mohli bychom mezi nás přijmout i Adélku Štědrou," zaševelila rusalka — slečna Amálie Černá. „Když si dnes česala vlasy, pozoroval ji Pepík Mrlinů tak dychtivě, že přelil limonádu přes okraj skleničky. Což se to nepodobá situaci Jiříkově v pohádce o Zlatovlásce?"

Zatajila jsem dech a mimovolně se dotkla svého světlého ohonu.

„Však i Jan Štědrý by mezi nás zapadl," pravil Dlouhý. „Jednou, když jeho kamarád neměl svačinu, rozdělil se s ním o makovou buchtu. Což by se nehodil do pohádky o Hloupém Honzovi?"

Na bratrově tváři se zračil jasný odpor k této roli, avšak stále jsme ještě nic nechápali.

„Pojďte blíž, Honzíku a Adélko," vyzvala nás pojednou čarodějnice paní Bártová.

Jako stroje jsme se hnuli k palouč-ku.

„Já jim všechno vysvětlím," vymínil si zrzavý pán — nyní ohnivý mužík.

Doslova jsme mu viseli na rtech.

„Kdysi byly pohádkové bytosti všude. V každém rákosí se skrývala divoženka, v lesích plno kouzelnických chaloupek na kuřích nožkách. Až se tu objevili lidé. A s nimi auta, kouř, hluk, mechanizace... Něžná vílí ouška ničil ten rachot, čarodějnice marně závodily s letadly. To je trápilo, vymýšleli, až všechno nadpřirozené zmizelo z povrchu zemského. Zůstal tu jen jeden stařičký strom," ohnivý muž kývl uctivě bradou po vykotlaném dubu, který se usmál ohromnými ústy. „A ten si pak vybíral lidi, kteří se vyznačovali nějakou pohádkovou vlastností. Tak jsme se tu sešli my," ukázal okolo sebe, „a převzali jsme jeho úkol. Ode dneška patříte mezi nás a také můžete navrhovat nové členy."

Když se oči mé a Honzovy setkaly, vyjadřovaly jedinou myšlenku: Najdeme jistě mnoho takových lidí a na naši zem se zase vrátí POHÁDKA.

HVĚZDNÉ NEBE BYDŽOVSKÉ SLÁVY

FRANTA ŘEZNÍČEK

Hudebního skladatele a pedagoga Jana Maláta, jeho velkou osobnost a tvůrčí činnost netřeba zde šířeji uvádět. Bylo o ní již hodně napsáno i v našem Novobydžovském zpravodaji z per osob nejpovolanějších. My si zde jen stručně, k osvěžení paměti, připomeneme to nejpodstatnější: — Panu řídícímu starobydžovské školy Františku Malátovi narodil se v r. 1843 synek Jan, který svým hudebním nadáním zapsal se později velkými písmeny do múzických dějin našeho národa. Vystudoval v Bydžově nižší reálku a pak pokračoval v Praze na pedagogickém ústavu a varhanické škole. Po absolutoriu působil v našem městě již jako učitelský praktikant. Bydžov vděčně vzpomíná a uctívá jeho památku pořádáním „Malátových Bydžovů" — tj.festivalů hudby z Malátovy tvorby, ale i jiných světových skladatelů. Často si klademe otázku: „Kdo vznesl první myšlenku? Kdo je zakladatel Malátových Bydžovů?"

Vraťme se nejdříve půl století nazpět. Do roku 1940, kdy pod titulkem „Bydžovské hudební jaro" byl uspořádán koncert zpěváckého spolku „Lubor-Ludiše", jehož sbormistrem byl Bydžovák profesor Josef Bartoš. Ten za svého působení zde, (ale snad za své životní krédo a poslání vůbec), vzal si za cíl propagovat v Bydžově nejen českou, ale i světovou hudební tvorbu. A aby tohoto cíle bylo dosaženo, získával pro vystoupení též cizí vokální, orchestrální a taneční soubory a vynikající sólové umělce, kteří nacházeli u bydžovského obecenstva velmi vděčné posluchače. Se svolením dcery Jana Maláta, paní Petrové, dosáhl prof. Bartoš toho, že výše uvedené hudební slavnosti byly přejmenovány na „Malátovy Bydžovy" a pod tímto novým názvem byl zahájen první koncert 1. prosince 1940, tedy ještě v témže roce.

Zakladatelem „Malátových Bydžovů — jejich tvůrčí a vůdčí osobností byl tedy náš spoluobčan

HUDEBNÍ SKLADATEL A PROFESOR STÁTNÍ KONZERVATOŘE V PRAZE

JOSEF BARTOŠ

Rodák z N. Paky; studoval na filozofické fakultě UK, absolvoval kompoziční a dirigentské oddělení a klavírní mistrovskou školu jako žák Vít. Nováka a ve studiích pokračoval dále v Paříži na Schole Cantorum u V. d'Indyho, kde působil zároveň jako pianista „Českého tria".

Od r. 1929 byl ředitelem hud. školy v Českém Těšíně a po jeho tragickém záboru přestěhoval se do Nového Bydžova - rodiště manželky Emilie, jedné ze čtyř sličných dcer rodiny Dlouhých. Manželům Bartošovým stal se druhým domovem byt v I. poschodí velkoobchodu R. Sachera na náměstí (dnes lékárna). Jako profesor klavíru a hudební teorie na Pražské konzervatoři dojížděl p. Bartoš odtud celých 12 roků do Prahy.

V repertoáru „Malátových Bydžovů" — jak již je o tom zmínka výše - byly skladby nejen Malátovy, ale i skladby našich a světových autorů. Bydžovskému obecenstvu se tak mohl při nich představit např. taneční soubor Milči Majerové, Hradecká filharmonie, zpěvácké spolky: „Jaromír" z Jaroměře a „Záboj" ze Dvora Králové. U tohoto posledního spolku stojí za zmínku, že jeho sbormistrem byl učitel O. Říha, který předtím působil v Bydžově, kde se svými skladbami zapsal též do jeho hudební historie.

Při „Malátových Bydžovech" představilo se nám i slavné „Pěvecké

sdružení pražských učitelek" - dále „Hradecké kvarteto" s vynikajícím houslistou panem Hršelem, sólisté Národního divadla: Marie Budíková, B. Chorovič, Zd. Otava a řada dalších slavných osob z hudebního světa. — Umělecká tvorba prof. Bartoše byla v počátcích inspirována slezskou přírodou a životem lidí v Podkrkonoší. Z jeho skladeb jmenujme alespoň „Zpěvy z Beskyd" - „Ze slezské dědiny" a jiné další skladby pro smíšené sbory a sólové nástroje. Upravil též mnoho našich lidových písní a tanců. Ale i Bydžov inspiroval p. profesora k vytváření hudebních děl. Zmiňme se alespoň o kantátě pro mužský sbor a orchestr „Neznámý vojín" — k níž text napsal Jaromír Matějovský. S obsahem této básně a její myšlenkou můžeme se seznámit ve 3.—4. čísle Zpravodaje z r. 86 v příspěvku p. Mil. Provazníka.

Námi zde vzpomínaný prof. Bartoš vypracoval pro svoji pedagogickou činnost hudebně-teoretické přehledy z nauky o hudebních nástrojích, všeobecné nauky o hudbě a harmonii, kontrapunktu a hudebních formách. Vychoval řady výborných žáků, kterým byl sice laskavým, ale přísným učitelem. Teprve v r. 1952 odstěhoval se s rodinou natrvalo do Prahy.

*

Dnes již jenom pamětníci v našem městě mohou si vybavit ty nálady, které jim poskytovaly návštěvy hodnotných představení; ať již hudebních či divadelních. Patřily kdysi neodmyslitelně zejména k vánočním a velikonočním svátkům a byly současně i určitou událostí společenskou. Působení prof. Bartoše patří i do této éry **a naše vzpomínka zde budiž poděkováním za to, co na poli kultury pro Bydžov vykonal.** — V srpnu 1991 bude tomu

Pokračování na str. 10

Dokončení ze str. 9

25 let, kdy po těžké nemoci navždy odešel od svého milovaného klavíru a hudby, jež byly hlavní náplní jeho života.

V urnovém háji najdete snadno místečko jeho odpočinku, uctívané a udržované dcerou Ninou, provdanou Kodydkovou. Na pomníčku se jménem Josef Bartoš je ještě vytesán houslový klíč. Jak krásně, tiše, ale výstižně symbolizuje hudbu — ten dar, který lidem na celém světě přináší tolik nezapomenutelných zážitků!

Na bydžovském nebi slávy svítí mnoho hvězd a mezi nimi i hvězda prof. Josefa Bartoše. My Bydžováci její třpyt a jas touto vzpomínkou vděčně posílíme!

Pekařství U Bukovských v Dukelské ulici bylo do roku 1967 poslední památkou na rázovitou dřevěnou zástavbu města s podsíněmi

zajímavosti

ZBYTKY HRADEB. Poslední části hradeb mezi Metličanskou branou a židovskou čtvrtí byly rozebrány v roce 1844. V jejich základech byly nalezeny i různé kameny s reliéfy z bývalého minoritského kláštera. Hradby byly postaveny z cihel a dosahovaly výše 7 vídeňských sáhů (přes 13 metrů) a šíře 3 stopy (téměř 1 metr).

PRVNÍ MÍSTNÍ NOVINY. Za pruské okupace Čech začal krátce vycházet Novobydžovský týdeník. Zachované 1. číslo z 22. července 1866 je cele věnováno válečným zprávám, převzatým většinou z pražských deníků. Novobydžovský týdeník měl vycházet každou neděli ráno v 7 hodin a byl k dostání za 5 krejcarů v knihtiskárně Karla Kastránka. O poslání novin jejich vydavatel uvedl: „Bude nejpřednější naší úlohou v dnech trpkých zkoušek veškeré mravní stráže ducha národního v našem lidu k novému životu buditi, by pokleslost a zmalátnělost ducha ustoupila duchovné a mravné svěžesti, jež činí národy i v utrpení - velkými."

ZAJÍMAVÝ LETÁČEK. Z roku 1888 se zachoval tištěný letáček ke švestkovému výletu o studentské merendě. Vtipný text zve všechny příznivce merendy na 17. září do útulného hotelu „U modrého knedlíka" v Zábědově, kde je čekají „špásy a šprýmy", loterie, hudba, tanec — a hlavně závod o největšího jedlíka švestkových knedlíků. Účastníci švestkového výletu se měli na co těšit: „Ba budou výtečné ty slavné knedlíky švestkové dovednými ručkami našich spanilých slečen uměle vykouzleny, usmívati se budou vábivě na ty naše milé hosty, v čerstvém másle budou jenom plovat jako dlouhé lávky při povodni, homolkou budou po staročesku posypány - inu zkrátka přijď každý a zkusiž sám tu dobrotu."

KAREL IV. V NAŠEM MĚSTĚ. Při cestě z Kladska do Prahy se tu krátce zastavil 1. října 1350. Přítomnost panovníka v Novém Bydžově dokládá listina, kterou zde vydal pro Albrechta z Křenovic. Po příjezdu do Prahy Karel IV. vážně onemocněl zánětem míšních nervů, což způsobilo několikaměsíční obrnu rukou a nohou. Podle nejnovějšího průzkumu Karlových kosterních pozůstatků bylo jeho onemocnění důsledkem těžkého poranění krčních obratlů páteře a otřesu míchy.

STAV MĚSTSKÉHO HOSPODÁŘSTVÍ V ROCE 1644. Když přijel do města na kontrolu královský podkomoří, zjistil tu dílo zkázy: „Dvorové rozzastavováni až na jeden, a ten je nanejvýše zpustlý, v něm potahu nebo dobytka obecního ani kouska, jiných hospodářských věcí kde nic tu nic, toliko jeden kohout a dvě slepice. V stodole díry, že by s vozem projel, u stodoly vrata zpředu i zezadu ve dne v noci otevřena, žádného zámku při nich, nikdy jich ani zavírati nedali, takže kdo chtěl, mohl v noci podle vůle obilí sobě nabrati a ukrásti. Obilí k setí tu též žádné nezůstalo. Mlýnové všichni rozzastavováni, rybníky nenasazené, na terasích, hrázích, trubách sešlé, lesové nejpěknější a městu nejbližší vysekáni; kdo ráno vstal, ten rozkazoval a sobě, co mohl, z obecního přivlastňoval."

ŘEMESLA, ŽIVNOSTI A OBCHOD V ROCE 1833. Podle statistických údajů se řemesly a obchodem zabývalo celkem 752 osob, z toho bylo 438 řemeslnických mistrů a jiných živnostníků a obchodníků, 143 tovaryšů, 75 učedníků a 96 pomocných dělníků. Z jednotlivých odvětví ve městě ve větším počtu pracovalo: z řemesel potravinářských - 16 řezníků, 16 krupařů a 13 pekařů; oděvních - 46 obuvníků, 24 krejčích, 16 kloboučníků, 10 kožešníků a 3 čepečkářky (zaměstnávající na 50 děvčat); textilních - 29 tkalců plátna, 4 soukeníci, 3 barvíři látek a 1 bělič plátna, zaměstnávající 10 osob; kožedělných - 7 koželuhů, 2 jircháři, 2 sedláři a 2 řemenáři; kovodělných - 8 podkovářů, 3 zámečníci a 3 puškaři; dřevařských - 6 truhlářů a 5 kolářů; stavebních - 1 zednický mistr a 46 tovaryšů, 2 cihláři, zaměstnávající 40 osob; z ostatních drobných výrobních skupin: 12 mydlářů, 4 sklenáři, 3 hrnčíři a 3 provazníci. Neobvykle velký byl ve městě počet živností zabývajících se prodejem piva, vína a kořalky. Statistický přehled tehdy zaznamenal 21 šenkýřů piva, 22 šenkýřů kořalky, 5 hostinských a 4 vinárníky. Ze 73 obchodníků bylo ve městě 35 podomních obchodníků, 20 obchodníků se střižním zbožím, 10 se suknem a 8 kramářů. Většina obchodníků byla z řad židovského obyvatelstva.

SVĚCENÍ SOKOLSKÉHO PRAPORU. Slavnost svěcení praporu se konala 6. července 1884 za velké účasti místních i okolních spolků. Dosud zachovaný soubor pozdravných telegramů k slavnosti přibližuje atmosféru vlasteneckého nadšení let osmdesátých velmi názorně. Za mnohé uveďme text od Sokola ze Dvora Králové: „Prapor Váš mohutně vlaj vstříc svobodě a volnosti národa a spojujž Vás v bratrské lásce. Mocně třímejte jej, řídíce se heslem: Přelez, přeskoč, ale nepodlez!"

BYDŽOV. Podle dosud nejpravděpodobnějšího výkladu jméno Bydžov vzniklo z osobního jména Byteš přivlastňovací příponou -ov. Při zběžné výslovnosti samohláska „e" zmizela a jméno dostalo podobu Bytšov. V této podobě také nalézáme jméno v latinské listině z r. 1186 ve dvou variantách (Butsou, Buitsov). Tenkrát se ještě „y" vyslovovalo velmi tvrdě, blízko k „u", proto ona záměna samohlásek. Pod vlivem znělého „b" došlo potom ve výslovnosti ke změně neznělé dvojice „tš" ve znělou dvojici párových hlásek „dž", tedy místo Bytšov se vyslovovalo Bydžov.

J. P.

K. Liebscher, Metličanský kostel sv. Jakuba - reprodukce z publikace Čechy, XIV. díl, Praha 1908, s. 98

K POČÁTKŮM DIVADLA V NAŠEM MĚSTĚ

U zrodu ochotnického divadla ve městě stáli hlavně studenti. Na dlouhodobou divadelní tradici upomíná kronikářská poznámka z poloviny třicátých let 19. století. Podle ní staré divadlo (rozumí se divadelní scénu) pořídili studenti z představení už „před mnoha lety". V roce 1835 pak bylo z prostředků „okrašlovacího" fondu téměř zcela nově postaveno, zvětšeno a vybaveno novými dekoracemi.

V Novém Bydžově se ochotnicky hrálo snad už ve druhé polovině 18. století, ale konkrétní zprávy známe až z konce dvacátých let 19. století. První doložené místní představení se uskutečnilo večer 22. října 1828 na počest nového purkmistra města Ferdinanda Fišera. Ochotníci uvedli německou komedii Aug. Kotzebua „Oba Klingsberští". Před představením a po jeho skončení byla na pokračování přednesena česká příležitostná báseň složená známým plzeňským vlastencem J. V. Sedláčkem (1785—1836), který tehdy krátce pobýval v našem městě. Autor v básni také ochotníky omluvil, že pro spěch nemohli oslavit nástup purkmistra hrou v češtině. V závěru v duchu Jungmannovy generace vzdal hold mateřské řeči jako nejvyšší hodnotě vlasti a národa:

...

„neb cizí jazyk činí újmu vlasti,
když zajde jazyk, zajde národ s ním,
a nelze prospěšně a moudře vládsti,
než v libozvučném hlasu národním.
...
Kdož národ opustí a mateřčinu,
ten v potřebě i krále opustí,
a valí na se nejstrašnější vinu"
...

Po přestávce šesti let začali ochotníci znovu hrát až v roce 1835. První představení, tentokrát už česky, sehráli při nastoupení nového purkmistra Jana Straníka. 12. srpna večer v nově upraveném divadle uvedli studenti hru Aug. Kotzebua „Domácí rozepře". Tehdy medik Maxmilián Otto přednesl příležitostnou báseň chlumeckého rodáka V. Kl. Klicpery (1792—1859), v níž autor přivítal znovuotevření zdejšího divadla „herců z ochoty" a výstižně vyjádřil jeho poslání:

„Thalia tu znova obživuje,
v jarní se zas roucho odívá,
v navrácení by té domácnosti
Tě poctila s vroucí ochotností.

Buď jí štítem! Její plodné sklady
žert chovají v rouchu nevinném,
tisícero zjevuje nám vnady
v obličeji jednom jediném!

Ona mysl naši objasňuje
zahalenou v temnou mrákotu,
nejvhodnější nápoj poskytuje
žiznícím nám v pracném životu,

Nejraději pak chrám svůj nám otvírá,
když svým dárkem chudých slzy stírá."
...

Báseň byla zakončena dvojverším, vystihujícím pocity herců - ochotníků a nepochybně i velkého dramatika:

„Blahoť jest v tom krásném spolku
býti,
kde sbor velký jedním srdcem cítí."

Další cenné svědectví o ochotnickém divadle ve městě přináší článek bydžovského občana „J. E." (snad Josefa Esopa), zaslaný v roce 1845 redakci Květů a uveřejněný pod názvem „Slečinky a malé povzdechnutí". Autor uvádí, s jakými obtížemi a překážkami se zdejší studenti setkali, když o prázdninách připravovali divadelní představení. Nejtěžší bylo nalézt pro ženské role vhodné dívky. Mimo jiné překážky si pisatel postěžoval: „Jesti to věru k zlosti i k smíchu, jak se ty naše ‚dívky české, dívky hezké'... té naší ubohé češtiny až dosavádě mnohdy štítějí! ... Sotva že se slečinka jakž takž bez ‚šlechtsvortu' a s přízvukem germánskému uchu se hnusícím německy švitořit naučí: již již se za řeč otců stydí a pro všecko na světě by ve veřejnosti ani slovíčko v té ‚sprosté řeči' nepromluvila. ... Již je věru čas, aby se na radikální vyhojení tohoto jazykového závratu pomyslilo a nejprvé něžnému pohlaví skutkem dokázalo, že sprostáctví nikoli v té neb oné řeči, alebrž v podlém myšlení, mluvení a jednání toho neb onoho jednotníka záleží...".

Činnost divadelních ochotníků ožila s novou silou počátkem šedesátých let minulého století v souvislosti s celkovým vzestupem politického a kulturního života české společnosti.

Jaroslav Prokop

Naši matriky

NAROZENÍ

1. 1. **Jolana Hubáčková,**
N. Bydžov, Husova 1373
9. 1. **Jitka Telváková,**
N. Bydžov, Dr. J. Deyla 1859
9. 1. **Vít Žák,**
N. Bydžov, Zahradní 430
12. 1. **Tomáš Škaloud,**
N. Bydžov, Dr. M. Tyrše 148
12. 1. **Michal Věříš,**
N. Bydžov - Skochovice 71
21. 1. **Aneta Rýglová,**
N. Bydžov, U mlýna 1432
22. 1. **Jiří Hála,**
N. Bydžov - Chudonice 179
25. 1. **Dan Antoš,**
N. Bydžov, Smetanova 1506
27. 1. **Martina Hrnčířová,**
N. Bydžov, Jungmannova 1577
29. 1. **Lucie Koutová,**
N. Bydžov, Nová 1949
4. 2. **Nikola Bečvářová,**
N. Bydžov, Dr. M. Tyrše 104
6. 2. **Monika Demeterová,**
N. Bydžov, ČSA 1949
8. 2. **Krystýna Petřeková,**
N. Bydžov - Nová Skřeněř 25
8. 2. **Ondřej Hušek,**
N. Bydžov, J. Fučíka 898
15. 2. **Kateřina Přibylová,**
N. Bydžov, Tylova 378
19. 2. **Andrea Bajzová,**
N. Bydžov, Husova 1165
19. 2. **Ondřej Česák,**
N. Bydžov, Zahradní 444
22. 2. **David Stránský,**
N. Bydžov, Jungmannova 1540
24. 2. **Jakub Holman,**
N. Bydžov - Skochovice 74
26. 2. **Lucie Rudolfová,**
N. Bydžov, B. Němcové 518
26. 2. **Petr Trejbal,**
N. Bydžov, Smetanova 1506
26. 2. **Lenka Pořízová,**
N. Bydžov, Dr. J. Ezopa 1665
6. 3. **Lucie Jánská,**
N. Bydžov, Dvořákova 434
9. 3. **Tomáš Měkota,**
N. Bydžov, U mlýna 1433
10. 3. **Pavla Bláhová,**
N. Bydžov, M. Alše 235
14. 3. **Pavel Liška,**
N. Bydžov, U plovárny 1414
15. 3. **Adéla Votavová,**
N. Bydžov - Skochovice 18
15. 3. **Martin Macháček,**
N. Bydžov - Zábědov 97
20. 3. **Tereza Hátlová,**
N. Bydžov, U jatek 968
21. 3. **Zdeněk Slavík,**
N. Bydžov, Družstevní 147
24. 3. **Stanislav Kodeš,**
N. B. - Chudonice, Fügnerova 82

SŇATKY

19. 1. **Martin Kloz,**
N. Bydžov, Zahradní 429
Ivana Nízká,
Ohnišťany 61
9. 2. **Roman Myslivec,**
Hradec Král., Veverkova 1397
Marcela Gerhardtová,
Nový Bydžov, Jánská 1460
9. 2. **Ing. Jan Havlín,**
Chlumec n. C., Švermova 533/IV
Renata Dvořáková,
Hradební 1492
16. 2. **Robert Žibrúň,**
N. Bydžov, J. Fučíka 768
Monika Vršťalová,
Skřivany, Nová 94
16. 2. **Petr Jurič,**
Praha 1, Maiselova 8
Šárka Ptáčková,
N. Bydžov, Merendní 1863
16. 3. **Marek Doležal,**
Ostroměř, Nádražní 97
Naděžda Loudová,
N. Bydžov, část Vysočany 12
16. 3. **Stanislav Strýhal,**
Hlušice, Hlušičky 115
Olga Kovalská,
N. Bydžov Zábědov 84
16. 3. **Jaroslav Holásek,**
Sloupno 197
Soňa Šenková,
N. Bydžov, 28. října 1608
23. 3. **Oldřich Krejčí,**
N. Bydžov, Revoluční 201
Jana Drábková,
Prasek 182
30. 3. **Pavel Špičák,**
Skřivany, Tovární 65
Iveta Koutová,
Nový Bydžov, Třebízského 930
5. 4. **Ján Gubov,**
Nechanice 55
Naděžda Šoupalová,
N. Bydžov, U plovárny 1411
6. 4. **Jiří Brzek,**
N. Bydžov, J. Fučíka 853
Monika Boudová,
N. B. - Chudonice, Fügnerova 77

ZLATÁ SVATBA

14. 2. **Eduard a Marie HYLMAROVI,**
Nový Bydžov, U plovárny 1426

VÝZNAMNÁ ŽIVOTNÍ VÝROČÍ

V období od 1. 1. 1991 do 30. 4. 1991:

91 let - **Anna Váchová,**
U jatek 879

85 let - **Anna Mařasová,**
U plovárny 1416
Oldřich Škarýdko,
28. října 1637
Jiřina Bydžovská,
Barákova 1580

80 let - **Bohuslav Pilař,**
Hradební 1492
Olga Machačová,
Smetanova 1256
Antonín Šedivý,
Jungmannova 1486
Anna Šarounová,
Vrchlického 1720
Antonín Pelikán,
Čs. armády 45

V období od 1. 5. 1991 do 30. 6. 1991:

90 let - **Marie Chaloupská,**
U plovárny 1415
Marie Šenková,
Palackého 1195

85 let - **Pavla Černá,**
Havlíčkova 89

80 let - **Božena Vokálová,**
Revoluční 778

ÚMRTÍ

15. 1. **Božena Panochová** 87 let
N. Bydžov, Na svépomoci 194
17. 1. **Marie Ondráčková** 84 let
N. Bydžov, Tyršova 806
17. 1. **Jan Zrzavý** 89 let
N. Bydžov - Chudonice 32
20. 1. **Růžena Sejkorová** 71 let
N. Bydžov - Chudonice 119
24. 1. **Jaroslav Kučera** 78 let
N. Bydžov, Jablonského 522
25. 1. **František Vaníček** 81 let
N. Bydžov - Skochovice 87
25. 1. **Josef Dubský** 80 let
N. Bydžov, Smetanova 1815
28. 1. **Marie Kučerová** 74 let
N. Bydžov, U plovárny 1415
29. 1. **Rudolf Jašurek** 53 let
N. Bydžov, Dukelská 636
4. 2. **Václav Chlíbek** 80 let
N. Bydžov, Jiráskova 587
7. 2. **Jaroslav Hrnčíř** 86 let
N. Bydžov - Chudonice 106
16. 2. **Alžběta Sigmundová** 81 let
N. Bydžov, Brigádníků 864
21. 2. **ing. Vlastimil Stádník** 70 let
N. Bydžov, Merendní 1891
22. 2. **Jiří Kofránek** 35 let
N. Bydžov, Korneliova 34
28. 2. **Anna Mrákotová** 55 let
N. Bydžov, J. Fučíka 889
1. 3. **Marie Kučerová** 68 let
N. Bydžov, Joblonského 522
6. 3. **Josef Šindelář** 40 let
N. Bydžov, 28. října 1675
13. 3. **František Štěpánek** 81 let
N. Bydžov - Zábědov 22
17. 3. **Růžena Dvorská** 82 let
N. Bydžov, Riegrova 1586
27. 3. **Jaroslav Lhota** 62 let
N. Bydžov, Na Otmarce 439
29. 3. **Ing. Václav Plachý** 83 let
N. Bydžov, Tylova 380
4. 4. **Rudolf Janouch** 72 let
N. Bydžov, Englerova 407

NOVOBYDŽOVSKÝ ZPRAVODAJ

Vydává Městské kulturní středisko s Městským úřadem v Novém Bydžově, pravidelně. Odpovědný redaktor Vl. Hrubý. Redakční radu řídí starosta Jaroslav Hezký.

Adresa redakce: MěKS, Revoluční ul. 774, 504 01 Nový Bydžov, tel. 23413.

Povoleno OK ONV v Hradci Králové pod čj. 2/88. Tisknou Hradecké tiskárny, provoz 14, Nový Bydžov. Náklad 1 000 výtisků. Mimobydžovským zájemcům zasíláme časopis poštou. Cena jednoho čísla 5 Kčs.

Uzávěrka příštího čísla 31. 5. 1991.